

УДК 334.716.009.12

Дмитро Євгенійович САЛАВЕЛІС

аспірант кафедри економіки підприємства, Одеський національний
економічний університет, e-mail: dim-83@mail.ru

УДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Салавеліс, Д. Є. Удосконалення оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства / Дмитро Євгенійович Салавеліс // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць; за ред.: М. І. Зверькова (голов. ред.) та ін. (ISSN 2313-4569). – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2015. – Вип. 2. – № 57. – С. 156–161.

Анотація. У статті розроблено теоретичні основи процесного підходу до вдосконалення оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства. Узагальнено досвід теоретичних досліджень проблеми управління конкурентоспроможністю суб'єктів ринку. Зроблено висновок про те, що конкурентоспроможність потенціалу підприємства – це властивість, яка характеризується його здатністю входити до складу структурних утворень, швидко реагувати на зміну його структури, враховувати тенденції зміни та оновлення економічної системи. Уточнено завдання основних розділів в програмі забезпечення конкурентоспроможності потенціалу в стратегії реструктуризації підприємства. Дана характеристика часових меж в програмі забезпечення конкурентоспроможності потенціалу підприємства в стратегії реструктуризації. Визначено, що економічна ефективність потенціалу підприємства оцінюється на основі коефіцієнтного методу шляхом визначення коефіцієнта економічної ефективності. Запропоновано нову схему оцінки та графічна інтерпретація поведінки комплексного коефіцієнта економічної ефективності потенціалу підприємства.

Ключові слова: конкурентоспроможність; потенціал підприємства; реструктуризація; стратегія адаптивної реструктуризації.

Дмитрий Евгеньевич САЛАВЕЛИС

аспирант кафедры экономики предприятия,
Одесский национальный экономический университет, e-mail: dim-83@mail.ru

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОЦЕНКИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ

Салавелис, Д. Е. Совершенствование оценки конкурентоспособности потенциала предприятия / Дмитрий Евгеньевич Салавелис // Вестник социально-экономических исследований: сб. науч. трудов; под ред.: М. И. Зверькова (глав. ред.) и др. (ISSN 2313-4569). – Одесса: Одесский национальный экономический университет. – 2015. – Вып. 2. – № 57. – С. 156–161.

Аннотация. В статье разработаны теоретические основы процессного подхода к совершенствованию оценки конкурентоспособности потенциала предприятия. Обобщён опыт теоретических исследований проблемы управления конкурентоспособностью субъектов рынка. Сделан вывод о том, что конкурентоспособность потенциала предприятия – это свойство, которое характеризуется его способностью входить в состав структурных образований, быстро реагировать на изменение его структуры, учитывать тенденции изменения и обновления экономической системы. Уточнены задачи основных разделов в программе обеспечения конкурентоспособности потенциала в стратегии реструктуризации предприятия. Дана характеристика временных границ в программе обеспечения конкурентоспособности потенциала предприятия в стратегии реструктуризации. Определено, что экономическая эффективность потенциал предприятия оценивается на основе коэффициентного метода путём определения коэффициента экономической эффективности. Предложена новая схема оценки и графическая интерпретация поведения комплексного коэффициента экономической эффективности потенциала предприятия.

Ключевые слова: конкурентоспособность; потенциал предприятия; реструктуризація; стратегия адаптивной реструктуризації.

Dmitry SALAVELYS

*Postgraduate student, Economy of Enterprises Department,
Odessa National Economic University, e-mail: dim-83@mail.ru*

IMPROVEMENT OF ENTERPRISE'S POTENTIAL COMPETITIVENESS EVALUATION

Salavelys, D. (2015), Improvement of enterprise's potential competitiveness evaluation. Ed.: M. Zveryakov (ed.-in-ch.) and others [Udoskonalennia otsinky konkurentospromozhnosti potentsialu pidpriemstva; za red.: M. I. Zveriyakova (gol. red.) ta in.], Socio-economic research bulletin (ISSN 2313-4569), Odessa National Economic University, Odessa, Issue 2, No. 57, pp. 156–161.

Abstract. *The theoretical foundations of process approach to improvement an estimation of competitiveness of enterprise's potential are developed in the article. The experience of theoretical research on the problem of management of competitiveness of the market entities is generalized. It is concluded that the enterprise's competitiveness potential – is a property, which is characterized by its ability to be part of structural formations, to respond quickly to changes in his structure, to take into account the tendencies of change and updates of economic system. The tasks of main sections of program providing the competitiveness potential in restructuring strategy of enterprise are clarified. The characteristic of time limits in the program providing the competitiveness of enterprise's potential in the strategy of restructuring are given. It was defined that the enterprise's potential economic efficiency is estimated on the basis of a coefficient method by means a determining the economic efficiency coefficient. A new scheme of estimation and graphical interpretation of the behavior of complex coefficient of enterprise's potential economic efficiency is proposed.*

Keywords: *competitiveness; potential of enterprise; restructuring; the strategy of adaptive restructuring.*

JEL classification: *R220, I000*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Конкурентоспроможність потенціалу в умовах постіндустріального етапу розвитку підприємства набуває міжнародного характеру. Останніми роками суттєво активізувалися партнерські зв'язки бізнес-структур в цементному і бетонному бізнесі, які сфокусовані на реалізації корпоративних проєктів. Збалансований ринок цементної і бетонної продукції є ключовим завданням для інвестицій в технологічний розвиток і перехід на Європейські норми оцінки її якості. При реструктуризації підприємства необхідні ефективні підходи з позицій забезпечення конкурентоспроможності потенціалу. У світовій практиці реструктуризації сучасних бізнес-структур застосовують нові стратегії, які дозволяють оптимізувати потенціал. Таким чином, у конкурентній боротьбі на глобальному ринку цементної і бетонної продукції перемагають виробники, з оптимальним потенціалом і конкурентоспроможною економікою. Не конкурентоздатні виробники на глобальному ринку характеризуються не конкурентоспроможністю чи пороговим рівнем потенціалу і втрачають самостійність. Головною метою стратегії реструктуризації, яка дає можливість розробити програму досягнення цілей у конкурентній боротьбі є забезпечення конкурентоспроможності потенціалу підприємства.

Вибір стратегії реструктуризації підприємства в умовах науково-технічного прогресу надає конкурентні переваги в цементному і бетонному бізнесі. В умовах адаптації до змін зовнішнього оточення і внутрішнього середовища активна адаптивна форма реструктуризації підприємства з метою забезпечення конкурентоспроможності потенціалу, а стратегія, яка дозволяє адаптуватися в ринковому середовищі є стратегією адаптивної реструктуризації.

Стратегія адаптивної реструктуризації – це стратегія розвитку підприємства, сутність якої полягає в стратегічному процесі управління адаптацією до структурних перетворень з метою забезпечення конкурентоспроможності потенціалу. Системний підхід в забезпеченні конкурентоспроможності потенціалу підприємства є перспективним, припускає таку систему оцінки: в умовах адаптації до структурних перетворень потенціалу підприємства на «вході» системи містяться комплексні індикатори оцінки конкурентоспроможності, а на «виході» – показники економічної ефективності. В практичній діяльності використовуються індикатори оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства в системі конкурентного

аналізу, що показують різні співвідношення абсолютних і відносних показників. Практичну цінність набуває оцінка економічної ефективності потенціалу в стратегії адаптивної реструктуризації підприємства в процесі забезпечення конкурентоспроможності в цементному і бетонному бізнесі.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Проблема конкурентоспроможності входить до сфери наукових інтересів таких вчених, як Г. Л. Азоєв, Л. А. Александрова, І. Ансофф, А. С. Бондаренко, А. П. Градов, П. С. Зав'ялов, Т. В. Голікова, М. І. Гельвановській, Ю. Б. Іванов, І. В. Ліпсіц, І. М. Ліфиць, Т. В. Омеляненко, М. Портер, Р. У. Голдсміт, П. Дойль, П. Ф. Друкер, Ф. Котлер, Л. Н. Чайнікова, А. П. Челенков, Р. А. Фатхутдинов, А. Ю. Юданов. Загальним в працях учених є висновок про те, що парадигма конкурентоспроможності – це порівняльна характеристика діяльності підприємства, яка формується під впливом ринкових факторів. Ці фактори не можуть бути уніфіковані в будь-яких масштабах вимірювання. Конкретно йдеться про зовнішні і внутрішні фактори забезпечення конкурентоспроможності об'єктів в умовах ринку. Однак точки зору авторів не однозначні, що дало теоретичну основу формування такої характеристики підприємства, як конкурентоспроможність потенціалу. В епоху постіндустріального етапу розвитку підприємства з'являються дослідження проблеми конкурентоспроможності, які виконали Б. Є. Кваснюк, І. В. Крюкова, Н. С. Краснокутська, І. М. Рєпина, Є. В. Попов, Я. А. Жаліло та інші. Науковці охопили широке коло проблем, що склали теоретичну основу формування потенціалу як економічної категорії [1; 2; 3; 4].

Конкурентоспроможність потенціалу підприємства як економічна категорія надає порівняльну характеристику і відображає рівень переваги показників використання ресурсів підприємства за певний проміжок часу відносно аналогічних показників конкурентних підприємств. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства – це властивість, що характеризується здатністю потенціалу підприємства входити до складу структурних утворень, швидко реагуючи на зміну в структурі; брати до уваги тенденції до зміни; відновлювати економічну систему [5, с. 91].

Проте невирішеними залишаються питання забезпечення конкурентоспроможності потенціалу в стратегії адаптивної реструктуризації підприємства у цементній промисловості, що і вимагає узагальнення теоретичних положень і практики оцінної діяльності.

Стратегія адаптивної реструктуризації підприємства визначається необхідною за умов забезпечення конкурентоспроможності потенціалу. Кінцевою метою реструктуризації є підвищення конкурентоспроможності і ефективності господарювання підприємства [6]. Така точка зору підкреслює переваги економічного розвитку підприємства з точки зору стратегії реструктуризації. Проте, дослідження багатьох учених свідчать про те, що проблеми забезпечення конкурентоспроможності потенціалу підприємства і системи її оцінки в стратегічному управлінні повністю не вирішені і є актуальними.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Глобальний ринок – це реальність сучасного світу, в якому конкурентоспроможність потенціалу в цементному і бетонному бізнесі забезпечується в процесі стратегічного управління. В стратегії адаптивної реструктуризації необхідним є використання принципів системного підходу в системі оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства з показниками економічної ефективності на «виході» цієї системи. У зв'язку з цим, пошук ефективних підходів до побудови системи оцінки потенціалу в цементному і бетонному бізнесі в стратегії адаптивної реструктуризації підприємства є актуальним. Процесний підхід до формування економічної системи оцінки конкурентоспроможності потенціалу в умовах стратегії розвитку підприємства залишається невизначеним, що обумовлює необхідність досліджень у цьому напрямку.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження процесного підходу до формування економічної системи оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Конкуренція серед виробників підсилює процес адаптації в умовах постіндустріального етапу розвитку підприємства з позиції поліпшення показників економічного ефекту. Процес адаптації підприємства відображається в стратегії реструктуризації. Процес структурних трансформацій потенціалу підприємства з

метою забезпечення конкурентоспроможності в стратегії реструктуризації відбувається в системі процесів, до складу яких включають: комерційний, інвестиційний, маркетинговий, організаційний, інноваційний і виробничий процеси. Процесний підхід з позиції розгляду структурних трансформацій потенціалу підприємства дозволяє визначити його види в системі, а саме: ресурсний, інвестиційний, маркетинговий, організаційний, інноваційний і виробничий потенціали. Оцінка конкурентоспроможності потенціалу підприємства в системі оцінки здійснюється в чотири етапи. На першому етапі усвідомлюють місію і функціональні цілі стратегії адаптивної реструктуризації підприємства. При адаптації до структурних трансформацій на функціональному рівні управління потенціалом підприємства впливають внутрішні чинники забезпечення його конкурентоспроможності. Підприємство «Дікергофф-Україна» на функціональному рівні управління визначає функціональні цілі ресурсного, інвестиційного, маркетингового, організаційного, інноваційного та виробничого потенціалу. На другому етапі стратегії адаптивної реструктуризації підприємство оцінює власний потенціал; конкурентоспроможність потенціалу; розробляє сценарії резервів потенціалу. На третьому етапі стратегії адаптивної реструктуризації підприємство оцінює резерви потенціалу і створює програму забезпечення конкурентоспроможності. На четвертому етапі – оцінюється економічна ефективність в програмі забезпечення конкурентоспроможності потенціалу підприємства. У програмі забезпечення конкурентоспроможності потенціалу підприємства пропонується використовувати шість основних розділів (табл. 1).

Таблиця 1

Основні розділи програми забезпечення конкурентоспроможності потенціалу підприємства

Перший розділ «Організаційно-технологічні зміни»	Другий розділ «Організаційно-управлінські зміни»	Третій розділ «Зміни прав і відповідальності служб підприємства»
<ul style="list-style-type: none"> – технологічних операцій за територіальною ознакою; – операцій за складом перетворених ресурсів; – операцій з технологічною ознакою; – операцій з продуктовою ознакою; – змішане перегрупування 	<ul style="list-style-type: none"> – функцій управління за характером їх реалізації (перехід до функціональної структури); – управлінських функцій за продуктовою ознакою (перехід до дивізійної структури); – перехід до змішаного угруповання управлінських функцій (перехід до комбінованої структури) 	<ul style="list-style-type: none"> – формування групи неприбуткових підрозділів; – формування групи прибуткових підрозділів, що фінансуються за рахунок підприємства; – формування «центрів фінансової відповідальності» (самофінансуємих і самокерованих); – виділення дочірніх підприємств, філій
Четвертий розділ «Зміна структури активів підприємства»	П'ятий розділ «Зміна структури колективу Підприємства»	Шостий розділ «Автономна реструктуризація»
<ul style="list-style-type: none"> – звільнення від не використовуваних активів; – збереження активів на підприємстві та пошук рішення ефективного застосування активів 	<ul style="list-style-type: none"> – формування та збереження колективу підприємства; – приведення складу колективу у відповідність з потребою підприємства 	<ul style="list-style-type: none"> – самостійна реструктуризація; – погодження реструктуризації з територіально близькими підприємствами

Часові межі виконання програми забезпечення конкурентоспроможності потенціалу підприємства в стратегії його адаптивної реструктуризації визначають:

- перелік документації, що підлягає оформленню і здачі на етапах програми дій з адаптації підприємства на базі технічних завдань підрозділів;
- проміжні етапи, що підлягають оформленню актами згідно з календарним планом;
- завершені етапи, які підлягають оформленню актами згідно з технічним завданням з додаванням комплексу документації;

- акти і документи, підписані для затвердження або вмотивованої відмови від приймання робіт;
- умови дострокового виконання робіт, що приймаються у випадку їх погодження;
- обґрунтування недоцільного проведення робіт в протоколі їх узгодження;
- визначення відповідальності за невиконання та неналежне виконання робіт за програмою дій відповідно до укладених договорів;
- індикатори, що визначають конкурентоспроможність потенціалу підприємства в стратегії адаптивної реструктуризації організації.

Економічна ефективність в програмі забезпечення конкурентоспроможності потенціалу підприємства визначається на основі коефіцієнтного методу, шляхом розрахунку коефіцієнта ефективності. Коефіцієнт ефективності (K_n) – відносний показник, що характеризує економічну ефективність потенціалу підприємства, тобто відношення резервів потенціалу до фактичного рівня в сценаріях пошуку його резервів (табл. 2).

Таблиця 2

Оцінка економічної ефективності потенціалу підприємств в Одеській області
(розроблено автором)

Коефіцієнти ефективності видів потенціалу підприємства	ТОВ «Комфорт-ЛІВ»	ТОВ с П «Дикергофф-Україна»	ТОВ «Стройіндустрія»	ТОВ «Дорсервіс»	ТОВ «Вестт»	ТОВ «Група компаній Главстрой»
Ресурсний потенціал	+0,41	-0,17	+0,58	-0,63	-0,47	-0,58
Інвестиційний потенціал	+0,29	-0,45	+0,33	-0,52	-0,47	-0,42
Маркетинговий потенціал	-0,54	-0,48	+0,39	-0,05	-0,39	+0,38
Організаційний потенціал	-0,58	-0,26	-0,44	+20,64	+0,21	+2,66
Інноваційний потенціал	-0,06	+1,23	-0,61	+0,43	+0,86	+0,88
Виробничий потенціал	+0,52	+0,91	-0,24	-0,02	+0,29	-0,06
Комплексний коефіцієнт ефективності	+0,04	+0,78	+0,01	+19,85	+0,03	+2,86
Визначення підприємства в діаграмі	1	2	3	4	5	6

Комплексний коефіцієнт економічної ефективності показує збалансованість потенціалу підприємства. Еталонне значення комплексного коефіцієнту дорівнює одиниці, а саме: $K_n = 1,0$. Відхилення комплексного коефіцієнта від еталона демонструє резерви потенціалу.

Поведінка комплексного коефіцієнта економічної ефективності потенціалу підприємств на цементному ринку в Одеській області показана на графіку (рис. 1).

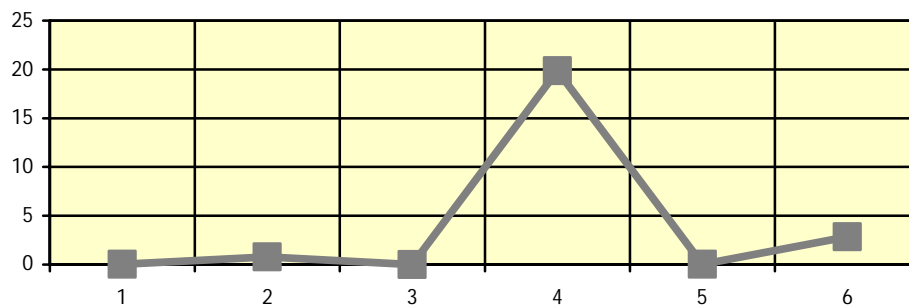

Рис. 1. Комплексний коефіцієнт економічної ефективності потенціалу підприємств в Одеській області

Пошук резервів потенціалу підприємства і оцінка його ефективності створює основу їх стратегічної поведінки. Стратегія адаптивної реструктуризації підприємства здійснюється у

комплексній системі забезпечення конкурентоспроможності потенціалу. Оцінка абсолютного відхилення індикаторів конкурентоспроможності складає «інтервал міцності» забезпечення конкурентоспроможності потенціалу підприємства в діючих стратегіях. Так званий «інтервал міцності» забезпечення конкурентоспроможності потенціалу в ринкових умовах виявляється під впливом ринкового процесу постійного пошуку резервів. Тому, сценарії пошуку резервів конкурентоспроможності в стратегіях розробляються на засадах адаптивної реструктуризації з новою системою цілей підприємства.

У новій «Програмі забезпечення конкурентоспроможності потенціалу підприємства «Дікергофф-Україна» розрахований економічний ефект від реалізації стратегії адаптивної реструктуризації підприємства. Впровадження нового виробничого комплексу забезпечило економічний ефект від технологічного розвитку і показало ступінь впливу конкурентної сили «інтервенція нових товарів». Впровадження нової системи оплати за умов реструктуризації дебіторської заборгованості зміцнило ступінь впливу конкурентної сили «позиція покупців». Економічний ефект від впровадження заходів на «Дікергофф-Україна» склав 3225,51 тис. грн.

Висновки і перспективи подальших розробок. Таким чином, у статті запропоновано процесний підхід до економічної системи оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства в стратегії його реструктуризації. Резерви потенціалу підприємства і розрахунок їх економічної ефективності надають перспективи для розробки моделі стратегічної поведінки організації в умовах конкурентного ринку.

Література

1. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посіб. / [О. С. Федонін, І. М. Репіна, О. І. Олексюк]. – К.: КНЕУ, 2004. – 316 с.
2. Экономический потенциал административных и производственных систем: монография / [Под ред. О. Ф. Балацкого]. – Сумы: Университетская книга, 2006. – 973 с.
3. Потенціал і розвиток підприємства: навч. посіб. / [Б. Є. Бачевський, І. В. Заблодська, О. О. Решетняк]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 400 с.
4. Промисловий потенціал України: проблеми та перспективи структурно-інноваційних трансформацій: монографія / [за ред. Ю. В. Кіндзерського]. – К.: Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2007. – 408 с.
5. Потенціал і розвиток підприємства: навч. посіб. / [А. Л. Сабадирьова, О. М. Бабій, Т. В. Куклінова, Д. Є. Салавеліс]. – Одеса: ОНЕУ, 2013. – 343 с.
6. Ковалев А. И. Управление реструктуризацией предприятия: монография / А. И. Ковалев. – К.: АВРИО, 2006. – 368 с.

References

1. Fedonin, O. I., Repina, I. M., Oleksiuk, O. I. (2004), «The potential of enterprise: development and evaluation» [Potentsial pidprijemstva: formuvannia ta otsinka], KNEU, Kyiv, 316 p. (ukr)
2. Balatskiy, O. F. (2006), «Economic potential of the administrative and production systems» [Ekonomicheskiiy potentsial administrativnykh i proizvodstvennykh sistem], ITD «Universitetskaya kniga», Sumy, 973 p. (rus)
3. Bachevskiy, B. E., Zablodska, I. V., Reshetnyak, O. O. (2009), «Potential and development of enterprise» [Potentsial i rozvytok pidprijemstva], Center of educational literature, Kyiv, 400 p. (ukr)
4. Kindzersky, Y. V. (2007) «The industrial potential of Ukraine: problems and prospects of structure and innovative transformations» [Promyslovyi potentsial Ukrainy: problemy ta perspektyvy strukturno-innovatsiinykh transformatsii], National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, 408 p. (ukr)
5. Sabadyreva, A. L., Babiy, O. M., Kuklinova, T. V., Salavelis, D. E. (2013), «Potential and development of enterprise» [Potentsial i rozvytok pidprijemstva], ONEU, Odessa, 343 p. (ukr)
6. Kovalev, A. I. (2006), Management of enterprise restructuring: monograph [Upravlenie restrukturizatsiey predpriyatiya: monohrafiia], AVRIO, Kiev, 368 p. (rus)

Стаття надійшла до редакції 21.04.2015.